

szenvedélye ott lüktet elfojtva, de annál keservesebben, sekélyessé, természetellenessé torzult problémákban. Belleszól abba a profán külvilág is, mert egészen elszigetelve mégsem létezhetnek: tanítanak. A diákok kinti levegőt hoznak be. Még azok is, akik a tanítás idején bentlakók. Nehezen tűrik a regulát s az élet vágya csak még magasabba nő bennük. Azonkívül a világ halad, a zárdának is épülnie, fejlődnie kell, pénzre volna szükségük. Ez sok olyan lépésre készteti őket, amelyek alkalmasak arra, hogy a „világiás“ gondok még inkább tért hódítsanak. Boltrányok robbannak ki, amelyek folytonos izgalomban tartják ezt a természetellenes társadalmat. Igazi élményt jelentő arcok bukkannak élénk s az egész kis hangyaboly a maga visszás, kicsinyes eseményeivel, csalásaival, izgalmával, mesterségeivel igazi realitásaiban tükrözi vissza kora társadalmát.

Élményerejű megjelenítőképeség, mozgalmasság, a szenvedélyek, izgalmaik erőteljes rajza, realizmusa jelentik a regény igazi nagy értékét s valóban indokolttá tették új kiadását.

SERES JÓZSEF

SZÖVÉRDY GYULA: ELADOTT ORSZÁG. (Athenaeum.)

Aba Sámuel alakját s korának problémáit önti történelmi regénybe Szövérdy Gyula. Valóban a magyar történelemnek, mai szemmel nézve, egyik legérdekesebb alakja Aba Sámuel, akiről a középkori krónikák olyan eltérő vélekedéssel vannak, de abban mindenestre megegyeznek, hogy bűnös; „mert parasztokat téve tanácsosokká magának és azokat felemelé tisztségre és azokra bízta a hasznos tiszteket; és igen kegyetlenkedődék vala az nemesek ellen“. Kell-e ma ennél markánsabb adat ahhoz, hogy hús-vér igazi királyt s mögé a társadalom realista rajzát adja az író? Sikerült-e ez Szövérdy Gyulának? Bátoran mondhatjuk, hogy igen. Aba királyt szerette a nép, gyűlöltek az idegen urak, ispánok és papok. Már ez az ellentét elég ahhoz, hogy megrajzolhassuk a király alakját Igen, de csak nemrég halt meg István király s az új társadalmi rend még nem szilárd.

A király is ingadozik. Nagyot nagyon nagyot akar: szabaddá tenni az egész „magyari“ népet. Csakhogy a nép sem érti még ezt a szabadságot,

Henrik császár is fegyverkezik az elűzött Péter király érdekében. Ellentét támad a király és az idegen ispánok, papok közt. Még felesége sem érti meg. Kétszer is megverik Henriket, de végül maga a király is teljesen elveszti lábát alól a talajt. Hiába akar küzdeni együtt a néppel, minden ellene van. Segíti a bonyodalmat egy végzetes szerelem is, amely egészen elveszi a király alkotó erejét. Mindenkitől üzelve, pusztul el a szerencsétlen király a ménfői csata után. Bár érezzük, hogy a király igaz úton, a nép útján jár, látjuk a kérelhetetlenül bekövetkező tragédiát. Az író alkotó ereje nem lankad. A könyv végig fokozódóan erőteljes alkotás.

Csak egyet kell megemlítenünk: amelyen mértéktartó és hiteles a nyelvezetében, annyira belevész gyakran a mágiikus látomások szövevényébe. Nem ez a baj, hogy leírja a látomásokat, hanem hogy realitásként írja le. A nádor és a király alakjához is hozzá kell fűzni, hogy gyakran bizony még a korhoz is, de még inkább a regényhez nem illően naivok. — Mindezek azonban, bár észrevehetők, nem vesznek el sokat a regény komoly értékéből.

SERES JÓZSEF

NIKOLÁJ VIRTA: MAGÁNY. (Új Idők.)

A regény történelmi kerete a hadikomunizmus, az intervenciók és a kulák lázadások kora. Ebben az időben a Szovjetnek a külső és belső ellenfelekkel szemben egyaránt tartani kellett a vonalakat, a hadsereg ellátására pedig gabonára, élelmiszerre volt szükség. Az elengedhetetlenül szükséges rekvirálással a kommuna magára bősztette a tudatlan parasztságot és ezt a lehetőséget a reakciók igyekeztek a maguk számára gyümölcsöztetni. Ily körülmények között indítja el Vírta regénye cselekményét. Az egész Antonov-féle lázadás ebből a talajból nő ki. Antonov hirtelenharagú, vad kedélyű ember, aki makacsul vágyik a hatalom után. „Vezérkari“ hoz létre, ezredeket szervez, és a parasztságra támaszkodva harcol a vörösök ellen; de a „tényeket nem lehet letagadni“, és a parasztság félvilágosítása után összeomlik az egész lázadás.

Már ekkor Lenin veszi kezébe az ügyet. Megszünteti a rekvirálást, munkára serkenti a parasztságot, visszaállítja a szabadkereskedelmet, és óvatoss-